

Masarykova Univerzita v Brně
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Seminární práce z předmětu politická geografie
Politický systém Rakouska

Zpracoval: Drahoslava Chárová, Václav Káňa

Studijní kombinace: OV-ZE

Ročník: 5.

Datum: 10.12. 2008

Místo: Brno

Rakousko

Oficiální název státu:

Rakouská republika (Republik Österreich)

Rozloha:

83.870,95 km²

Počet obyvatel :

· 8.265,925 (2006)

Hustota obyvatel:

· 99/km²

Průměrný věk:

· ženy 82,26 let

· muži 76,32 let

Vlajka:

Charakteristika politického systému

Rakouská republika byla vyhlášena 12. 11. 1918. V březnu 1938 byla přičleněna („anšlusem“) k hitlerovskému Německu jako tzv. „Východní marka“. 27. 4. 1945 byla obnovena prohlášením „prozatímní vlády rakouského státu“ o vynuceném charakteru a nulitě tohoto záboru. Uznána byla jako samostatný demokratický stát podpisem státní smlouvy 15. 5. 1955. Státní svátek je stanoven na 26. 10., což je výroční den přijetí zákona o neutralitě v roce 1955.

Rakouská republika je spolkovým státem v čele s přímo voleným spolkovým prezidentem. Je parlamentní demokracií, založenou na dvoukomorovém parlamentním systému (Národní rada, Spolková rada). Zákonodárná a výkonná moc je rozdělena mezi spolek (Bund) a 9 spolkových

zemí. Podle ústavy je v kompetenci zemí všechno, co není výslovně záležitostí celospolkovou. Zákonodárným orgánem spolkové země je zemský sněm, který je jednokomorový. Každá spolková země má svou zemskou vládu, v jejímž čele stojí zemský hejtman (Landeshauptmann).

Právní základ Rakouské republiky tvoří spolková ústava, státní smlouva z r.1955 a zákon o neutralitě země z téhož roku. Spolková ústava je shodná s ústavou z r.1920, doplněnou v r. 1929, s poslední změnou v roce 1998. Vychází z demokratického principu oddělené státní moci zákonodárné, výkonné a soudní. Rakouská republika je budována na federativním principu.

Parlament

Zákonodárnou moc na celorepublikové úrovni v Rakousku reprezentuje dvoukomorový parlament, který je složený z Národní rady a Spolkové rady.

Dolní komora (Národní rada) je všeobecným zastupitelským orgánem (reprezentuje všechny občany Rakouska) a působí v něm 183 poslanců. Horní komora (Spolková rada) reprezentuje kraje, které také do tohoto tělesa vybírají své zástupce. Počet zástupců v horní komoře určuje prezident, a to vždy na základě výsledků sčítání lidu (naposledy proběhlo v roce 2002). Od roku 2002 je ve Spolkové radě 62 spolkových zástupců.

Příležitostně se schází také Spolkový sněm, který dohromady tvoří zástupci horní i dolní komory. Spolkový sněm volí prezidenta, hlasuje o vyhlášení referenda ve věci odvolání prezidenta, vydání prezidenta k trestnímu stíhání, vydání prezidenta Ústavnímu soudu a vyhlášení války.

Zákonodárným orgánem každé spolkové země je zemský sněm, který je jednokomorový.

Hlavní politické strany

Rakouská lidová strana (ÖVP)

Založena v dubnu 1945 v návaznosti na demokratický proud v meziválečné straně křesťanskosociální. Strana tzv. "středního stavu" - malých a větších podnikatelů, zemědělců, státních úředníků. Předsedou je Wilhelm Molterer, stávající vicekancléř.

Sociálně demokratická strana Rakouska (SPÖ)

Politická strana s širokou členskou základnou. Založena r. 1889 Viktorem Adlerem. Významně se podílela na založení republiky v r. 1918. Zakázána austrofašistickým režimem r. 1934, obnovena po druhé světové válce. Hlavní akcent klade na sociální aspekt hospodářského růstu. Předsedou strany je Alfred Gusenbauer, současný kancléř.

Strana zelených (Grüne)

Usiluje o podporu širokého spektra ochránců životního prostředí. Na konci 70.let, kdy strana vznikala, byl hlavním sjednocujícím prvkem boj proti jaderné energii. Oslovuje však i jiné vrstvy obyvatel, mj. kritikou sociální nespravedlnosti. Těší se podpoře zejména mladé generace. Předsedou je Prof. Alexander Van der Bellen.

Svobodná strana Rakouska (FPÖ)

V politickém spektru stojí FPÖ na krajní pravici. Dlouhou dobu po r. 1955, kdy byla založena někdejšími říšskoněmeckými ministry Reinthallerem, vystupovala FPÖ jako jediná opoziční strana v Rakousku. Původně strana nacionálních liberálů, od poloviny 80. let působila pod vedením Jörga Haidera, po jehož abdikaci v roce 2000 se na čele vystřídal několik politiků, v roce 2004 se předsedkyní stala Haiderova sestra Ursula Haubner. V dubnu 2005, po rozštěpení FPÖ, se předsedou strany stal Hans-Christian Strache.

Spojenectví pro budoucnost Rakouska (BZÖ)

V dubnu 2005 Jörg Haider opustil FPÖ a založil tuto novou stranu. Společně s ním do této strany přestoupilo prakticky celé stávající vedení FPÖ, včetně ministrů ve spolkové vládě a většiny poslanců Národní rady. Nová strana se nijak nevzdálila tábora krajní pravice, na spolkové úrovni však nedokázala na svou stranu přetáhnout větší část voličů Svobodných, takže klíčové postavení zastává pouze v baště svého prvního předsedy J.Haidera, v Korutanech. J.Haider se díky dosavadní neúspěchům strany v zemských volbách stáhl do korutanského ústraní a před spolkovými volbami přepustil své místo Peterovi Westenthalerovi, který byl 23. června 2006 zvolen novým předsedou BZÖ.

Liberální fórum (LiF)

Vzniklo v únoru 1993 odtržením liberálního křídla poslanecké frakce Svobodné strany (FPÖ), které nesouhlasilo s politikou J. Haidera. Ve volbách 3. října 1999 ztratila tato strana všechny své dosavadní mandáty. Předsedou (mluvčím) je nyní Alexander Zach, který při posledních volbách v říjnu 2006 uzavřel politickou dohodu o volební spolupráci s SPÖ, jejíž součástí pro něj bylo i místo na kandidátce SPÖ. Díky tomuto kroku si také zajistil poslanecký mandát v nově zvolené Národní radě.

Výsledky parlamentních voleb 30. 09. 2008:

Volební účast činila 78,5 procenta oprávněných voličů, což je jen o tři desetiny procenta méně než v roce 2006. Podle konečných výsledků získala:

- SPÖ 29,26 procenta hlasů
- ÖVP 25,98 procenta hlasů
- FPÖ 17,54 procenta hlasů
- BZÖ 10,70 procenta hlasů
- Zelení 10,43 procenta hlasů.

Podle definitivních výsledků tak obsadila v Národní radě SPÖ 57 křesel, ÖVP 51, FPÖ 34, Svaz pro budoucnost Rakouska (BZÖ) 21 a Zelení 20 křesel. Jedinou dvoučlennou většinovou koalici mohou znovu vytvořit jen SPÖ a ÖVP, padla i teoretická možnost koalice SPÖ a FPÖ.

Období bývalé vlády parlamentu přes některé rozdílné pohledy koaličních partnerů a vzájemné třenice lze označit z hlediska činnosti vlády za spíše klidný. K úspěchům vlády během tohoto období je možno počítat reformu volebního zákona, umožňující volit od 16 let a připouštějící korespondenční volbu, přijetí rozpočtu na dvouleté období 2007/2008 a přijetí nové pracovněprávní úpravy domácí péče. Opozice sestávající ze Zelených, FPÖ a BZÖ sice koalici opakovaně kritizovala za nečinnost a poukazovala na červeno-černé rozmíšky, avšak najít silné téma stmelující celou opozici proti vládě se nepodařilo.

Rakouská politická scéna a veřejné mínění očekávaly negativa související s rozšířením schengenského prostoru o nové členské státy EU v prosinci 2007, zejména růst zločinu. Z důvodu tlaku hejtmanů bylo proto po dohodě ministrů obrany a vnitra zavedeno po zrušení hraničních kontrol tzv. asistenční nasazení spolkové armády v příhraničním prostoru, které by

mělo pokračovat až do podzimu 2008. Uvedené opatření je vedeno výhradně vnitropolitickými motivy, odborné studie totiž potvrzují stagnaci a dokonce mírný pokles kriminality.

Spolupráce mezi vládními stranami SPÖ a ÖVP byla na přelomu ledna a února 2008 zkalena obviněními čerstvě penzionovaného ředitele Spolkového kriminálního úřadu H. Haidingera z politicky motivovaného zneužívání policie a resortu vnitra lidovci ke sbírání kompromitujících materiálů proti sociální demokracii. 3. března 2008 byl hlasy poslanců SPÖ a opozice zřízen parlamentní vyšetřovací výbor.

Lidovci a sociální demokraté se kromě toho názorově střetli v otázce kroků ke kompenzaci účinků silné inflace na počátku roku 2008. Lidovci, ovládající ministerstva financí a hospodářství, principiálně odmítli jak návrh jednorázového příspěvku ve výši 100 €, tak Gusenbauerův požadavek předsunutí daňové reformy.

Období zvýšeného napětí mezi vládními stranami, doprovázené zvěstmi o předčasných volbách ještě v roce 2008, bylo ukončeno kompromisní dohodou kancléře Gusenbauera a vicekancléře Molterera z konce března. SPÖ ustoupila od požadavku startu daňové reformy již k 1.1.2009 a slíbila, že nebude koaličního partnera přehlasovávat v parlamentu, výměnou za snížení příspěvku v nezaměstnanosti placeným nízkopříjmovými skupinami, zvýšení daně z držby akcií a valorizace starobních důchodů s dvoutměsíčním předstihem už v listopadu 2008.

Hlava státu

Hlavou státu je spolkový prezident, volený přímo na 6 let. Dne 08. 07. 2004 se funkce spolkového prezidenta ujal Heinz Fischer (SPÖ), do té doby II. prezident Národní rady, který zvítězil v prezidentských volbách uskutečněných dne 25. 04. 2004.

Seznam prezidentů

Federální prezidenti první republiky (1918-1938)				
No.	Jméno		Funkční období	Strana
1	Karl Seitz	1869-1950	1919–1920	SDAPÖ
2	Michael Hainisch	1858-1940	1920 – 1928	<i>bez členství v straně</i>
3	Wilhelm Miklas	1872-1956	1928 – 1938	CS

Federální prezidenti druhé republiky (protože 1945)				
Ne.	Jméno		Funkční období	Strana
1	Karl Renner	1870-1950	1945-1950	SPÖ
2	Theodor Körner	1873-1957	1951 - 1957	SPÖ
3	Adolf Schärf	1890-1965	1957 - 1965	SPÖ
4	Franz Jonas	1899-1974	1965 - 1974	SPÖ
5	Rudolf Kirchschläger	1915-2000	1974 - 1986	SPÖ
6	Kurt Waldheim	* 1918	1986 - 1992	ÖVP
7	Thomas Klestil	1932-2004	1992 - 2004	ÖVP ¹⁾
8	Heinz Fischer	* 1938	protože 2004	SPÖ

V případě, že jakékoli důvody zabrání vykonávat hlavě státu její povinnosti, přechází její pravomoci na trojici prezidentů dolní komory parlamentu - Národní rady. Její vedení:

1. prezident: Barbara Prammer (SPÖ, od 30. 10. 2006)
2. prezident: Michael Spindelegger (ÖVP, od 30. 10. 2006)
3. prezident: Eva Glawischnig-Pieszek (Zelení, od 30. 10. 2006)

Složení vlády

Vláda je tvořena spolkovým kancléřem, vicekancléři a ministry, kteří jsou zodpovědní za jednotlivé resorty. Spolkový kancléř je jmenován prezidentem, on sám už pak vybírá jednotlivé ministry a vicekancléře. Kancléřem vybraní ministři jsou do funkce oficiálně jmenováni prezidentem.

Vedle spolkové vlády má každá spolková země má svou zemskou vládu, v jejímž čele stojí zemský hejtman (Landeshauptmann).

Aktuální složení vlády k 2.12.2008	
Ministerstvo	Ministr
spolkový kancléř	Werner Faymann (SPÖ)
vicekancléř, ministr financí	Josef Pröll (ÖVP)
ministr dopravy, inovací a technologií	Doris Bures (SPÖ)
ministerně pro evropské a mezinárodní záležitosti	Michael Spindelegger (ÖVP)
ministerně školství, umění a kultury	Claudia Schmied (SPÖ)
ministr obrany	Norbert Darabos (SPÖ)
ministr hospodářství a práce	Reinhold Mitterlehner (ÖVP)
ministerně zdravotnictví, rodiny a mládeže	Alois Stöger (ÖVP)
ministr vnitra	Maria Fekter (ÖVP)
ministr ve federálním kancléřství	Gabriele Heinisch-Hosek (SPÖ)
ministr zemědělství, lesního a vodního hospodářství a životního prostředí	Nikolaus Berlakovich (ÖVP)
ministr sociálních věcí a ochrany spotřebitele	Rudolf Hundstorfer (SPÖ)
ministr vědy a výzkumu	Johannes Hahn (ÖVP)
státní tajemník na Spolkovém kancléřství	Josef Ostermayer (SPÖ)
státní tajemník na Spolkovém ministerstvu financí	Reinhold Lopatka (ÖVP) Andreas Schieder (SPÖ)
státní tajemnice na Spolkovém ministerstvu hospodářství a práce	Christine Marek (ÖVP)

Do 1.12.2008 bylo 13 ministerstev + 1 předseda vlády a 6 státních tajemníků.

Administrativní členění

Rakousko je členěno na spolkové země, kterých je celkem devět: Vídeň, Dolní Rakousy, Horní Rakousy, Štýrsko, Tyrolsko, Korutany, Salzbursko, Vorarlbersko, Burgenland. Spolkové země v rakouském systému významné postavení, o nejdůležitějších správních otázkách se však vždy rozhoduje na úrovni spolku. Výjimkou je Vídeň, která je odpovědná spolku ve všech oblastech.

Literatura:

BAAR, V., RUMPEL, P., ŠINDLER, P.: *Politická geografie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. 91 s.

Svět - sešitový atlas pro základní školy. Praha: Kartografie, 2006

Lexikon zemí světa. Praha: Kartografie, 2006

LIŠČÁK, V., FOJTÍK, P.: Státy a území světa [Liščák, 1998]. 2. aktualiz., přeprac. a roz. Praha : Libri, 1998. 1095 s.

www.wikipedia.cz staženo ke dni 28.10.2008

RAKOUSKÁ VLÁDA, dostupná z WWW [<http://www.austria.gv.at/site/3539/default.aspx>], staženo dne 10.12.2008